

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет

ВАЦЛАВСЬКИЙ ОЛЕГ ІВАНОВИЧ

УДК 336.148:352 (477)

БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Тернопіль – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі фінансів ім. С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Кириленко Ольга Павлівна,
Тернопільський національний економічний
університет, завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Шевчук Олег Анатолійович,
Університет державної фіскальної служби України,
перший проректор з навчально-методичної
та виховної роботи

кандидат економічних наук, доцент
Микитюк Ігор Сергійович,
Київський національний торговельно-економічний
університет, доцент кафедри фінансів

Захист відбудеться 3 липня 2018 р. о 11⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.01 у Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46009 м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46009 м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий 1 червня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Т. О. Кізіма

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Бюджетний контроль на рівні місцевого самоврядування є одним із засобів реалізації права місцевої влади захищати законодавчим шляхом інтереси територіальних громад з метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів. Необхідність посилення й удосконалення бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування пов'язана з тим, що мають місце випадки незаконного і нецільового використання бюджетних коштів, виникають проблеми контролю за повнотою і своєчасністю надходжень до бюджетів; продовжується практика надання фінансової підтримки регіонів, яка не повною мірою відповідає цілям реформування місцевого самоврядування та не сприяє зміцненню власної дохідної бази місцевих бюджетів, що призводить до збільшення рівня незаконного та нецільового використання бюджетних ресурсів. Відповідно необхідно сформувати нові підходи до організації бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування, які забезпечуватимуть здійснення не лише контролю за законністю та цільовим використанням коштів, а й за ефективністю дій щодо складання, розгляду та прийняття рішень про місцеві бюджети в умовах збільшення бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування.

Теоретичні та практичні аспекти організації й методології бюджетного контролю досліджуються в працях зарубіжних та українських науковців: А. Аренса, І. Басанцова, Ш. Бланкарта, М. Білухи, Ф. Бутинця, В. Бурцева, О. Гетьманець, М. Гупаловської, Л. Гуцаленка, В. Дем'янишина, Ф. Дефліза, Л. Дікань, В. Жукова, Р. Зоді, Д. Ірвіна, О. Кириленко, А. Крисоватого, Л. Лисяк, Є. Мниха, І. Микитюка, А. Нечая, В. Опаріна, В. Піхоцького, Б. Райзберга, Н. Рубан, В. Рудницького, П. Самуельсона, М. Сивульського, С. Стефанюка, Дж. Стігліца, М. Столярова, В. Федосова, Д. Хана, М. Хірша, А. Хомутенко, В. Чернадчука, Н. Шевченко, О. Шевчука, С. Шохіна, М. Шутова, С. Юрія та ін.

Високо оцінюючи науковий доробок зазначених учених, слід вказати на невирішеність багатьох теоретичних та практичних питань бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування. У нормативних актах поняття бюджетного контролю відсутнє; механізм організації діяльності контролюючих органів розроблений лише частково; недостатньо дослідженими є питання результативності та ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування. Це визначає актуальність окресленої проблеми і теоретичну та практичну значущість її розробки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові дослідження за темою дисертації є складовою науково-дослідних тем: «Формування фіскального простору України в умовах глобалізаційних дисбалансів» (державний реєстраційний номер 0116U002498) кафедри податків та фіскальної політики Тернопільського національного економічного університету, «Формування та реалізація фінансової політики сталого розвитку України» (державний реєстраційний номер 0116U002629) кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету, у межах яких автором

обґрунтовано концептуальні засади теорії та практики бюджетного контролю, виявлено основні проблеми здійснення бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування та запропоновано напрями їх вирішення з метою підвищення ефективності бюджетного контролю.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-концептуальних засад бюджетного контролю та розроблення практичних рекомендацій щодо перспектив його реалізації в умовах реформування місцевого самоврядування.

Для досягнення означеної мети в роботі окреслено та виконано комплекс завдань:

- поглибити трактування сутності бюджетного контролю для визначення його місця і ролі в загальній системі державного фінансового контролю;
- узагальнити теоретичні засади сутності та організації системи бюджетного контролю з метою підвищення ефективності її функціонування;
- обґрунтувати теоретико-правові та інституційно-організаційні засади бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування для формування ефективного механізму його реалізації у сучасних умовах;
- провести моніторинг реалізації бюджетного контролю при складанні, розгляді та прийнятті рішень про місцеві бюджети з метою визначення основних проблем, що перешкоджають ефективному його здійсненню;
- проаналізувати практику бюджетного контролю в процесі виконання та звітування місцевих бюджетів з метою окреслення напрямів його удосконалення у сучасних умовах;
- здійснити теоретико-методичні підходи щодо оцінювання рівня ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування в умовах реформування місцевого самоврядування України;
- систематизувати зарубіжній досвід здійснення бюджетного контролю для вироблення наукових підходів щодо напрямів імплементації цього досвіду в Україні;
- окреслити основні напрями реформування бюджетного контролю з метою підвищення його ефективності на рівні місцевого самоврядування.

Об'єктом дослідження є бюджетний контроль як вид державного фінансового контролю.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні аспекти реалізації бюджетного контролю в умовах реформування місцевого самоврядування.

Методи дослідження. При виконанні дисертаційної роботи застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: історичний підхід та логічний метод – при розкритті сутності понять і систематизації наукових поглядів у контексті досліджуваної проблематики; метод групування, вибірки, порівняльного аналізу та синтезу з метою виокремлення видів, форм і функцій бюджетного контролю; статистично-економічний та графічний – для відображення динаміки структури та частки виявлених бюджетних порушень при використанні коштів місцевих бюджетів і розрахунках ефективності результатів

бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування; економіко-математичного моделювання при розрахунку ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування; структурно-функціональний підхід – для аналізу взаємодії різних контролюючих органів у процесі формування та використання бюджетних ресурсів; прийоми абстрактно-логічного методу – для здійснення теоретичних узагальнень і формулювання пропозицій щодо подальшого розвитку бюджетного контролю в умовах реформування місцевого самоврядування. Отримані результати дослідження проілюстровано за допомогою методу моделювання, графічного й табличного методів представлення згенерованої інформації.

Інформаційну основу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти з питань бюджетного контролю, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної аудиторської служби України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, Міжнародних організацій вищих органів фінансового контролю (INTOSAI, EUROSAI), монографічні дослідження та наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в систематизації та узагальненні теоретико-методичних засад бюджетного контролю і розробленні науково-практичних рекомендацій щодо перспектив його здійснення в умовах реформування місцевого самоврядування України. Основні результати, що містять наукову новизну та виносяться на захист, є такими:

вперше:

– обґрунтовано критерії та розроблено показники оцінки ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування, встановлено причинно-наслідкові зв'язки між ефективністю бюджетного контролю та чинниками, які впливають на неї. Побудовано економетричні моделі для кожного із запропонованих показників ефективності та розраховано ефективність бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування за цими показниками;

удосконалено:

– трактування бюджетного контролю як виду державного фінансового контролю, що присутній на усіх стадіях бюджетного процесу і гарантує належне їх проходження згідно з чинним бюджетним законодавством, забезпечує повноцінне наповнення бюджету та ефективне використання бюджетних ресурсів з метою підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави та окремих регіонів. Такий підхід, на відміну від існуючих, акцентує увагу на призначенні бюджетного контролю для виявлення порушень бюджетного законодавства;

– класифікацію основних видів бюджетного контролю за такими ознаками: за характером відносин, прав та завдань, які виконують контролюючі органи (загальнодержавний, муніципальний і регіональний, спеціалізований, внутрішньоадміністративний, аудиторський, громадський); за цільовою спрямованістю (стратегічний, тактичний та оперативний), що, на відміну від існуючих класифікацій, дає можливість позиціонувати бюджетний контроль як багатокритеріальне і багаторівневе явище;

– науково-методичний інструментарій організації бюджетного контролю в частині виокремлення фіскальної функції (забезпечення наповнення державного та місцевих бюджетів) та роз'яснювально-виховної функції (формування відповідального ставлення суб'єктів бюджетних правовідносин до утворення, розподілу й використання бюджетних ресурсів держави і органів місцевого самоврядування), що, на відміну від існуючих, більш повно розкриває сутність бюджетного контролю та виокремлює його місце в загальній системі державного фінансового контролю;

– науково-методичні підходи щодо організації бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування в частині систематизації суб'єктів бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування відповідно до стадій бюджетного процесу, що, на відміну від існуючих, сприятимуть координації діяльності суб'єктів бюджетного контролю та покращать ефективність формування та використання бюджетних коштів;

набули подальшого розвитку:

– обґрунтування напрямків розвитку бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування в контексті реформи місцевого самоврядування, а саме: запропоновано законодавчо закріпити за розпорядниками бюджетних коштів здійснення внутрішнього бюджетного контролю в процесі формування та виконання місцевих бюджетів, встановити кримінальну відповідальність за неналежне здійснення розпорядниками бюджетних коштів контролю на усіх стадіях бюджетного процесу, що відповідно дасть змогу підвищити рівень ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування;

– науково-методичні підходи щодо запровадження сучасних інформаційних технологій у систему управління бюджетними коштами новітньої бази даних «Блокчейн», яка забезпечить функціонування єдиної бази даних за всіма кореспондентськими рахунками учасників бюджетного процесу. Запропонована база даних буде відкрита у вільному доступі всім користувачам та знизить до мінімуму використання корупційних схем під час виконання місцевих бюджетів, полегшить роботу контролюючих органів і сприятиме підвищенню ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали дослідження мають теоретичне та практичне значення. Окремі рекомендації та науково-практичні висновки щодо реалізації бюджетного контролю в умовах реформування місцевого самоврядування України знайшли своє застосування в Управлінні Західного офісу Держаудитслужби в Тернопільській області у контексті вдосконалення взаємодії роботи Держаудитслужби із правоохоронними органами (довідка № 13-19-00-13/3809 від 25.07.2017 р.). Висновки та пропозиції щодо удосконалення контролю за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів за цими зобов'язаннями використано в діяльності Головного управління Державної казначейської служби України в Хмельницькій області (довідка № 13-19/315-6284 від 14.09.2017 р.). Рекомендації щодо формування Стратегії соціально-економічного розвитку регіону на 2016–2018 рр. стосовно залучення громадян до

обговорення місцевих бюджетів і громадського контролю на кожній стадії бюджетного процесу використані Тернопільською обласною державною адміністрацією (довідка № 01-3526/32-26 від 28.07.2017 р.). Науково-теоретичні положення дисертації використовуються в навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при викладанні навчальних дисциплін «Державний фінансовий контроль», «Місцеві фінанси», «Бюджетна система» (довідка № 126-31/1716 від 04.09.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, представлені у дисертації, та наукова новизна, що виноситься на захист, отримані автором особисто та викладені в опублікованих працях.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися й обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємство, стале економічне зростання» (м. Донецьк, 2010 р., 2011 р.); «Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми» (м. Тернопіль, 2011 р.); «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» (м. Донецьк, 2011 р.); «Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки» (м. Тернопіль, 2011 р.); «Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України» (м. Ірпінь, 2015 р.); «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання» (м. Кременчук, 2015 р.); «Економічні проблеми сучасності та стратегії інноваційного розвитку економіки» (м. Львів, 2016 р.); «Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни» (м. Запоріжжя, 2016 р.); «Актуальні питання, проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку країни» (м. Одеса, 2016 р.); «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації» (м. Тернопіль, 2016 р.); «Глобалізаційні процеси в розвитку національних економік» (м. Львів, 2016 р.); «Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку» (м. Миколаїв, 2017 р.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки та результати дисертаційної роботи опубліковано у 22 наукових працях загальним обсягом 7,08 друк. арк. (з яких автору належить 6,90 друк. арк.), у тому числі: 6 публікацій – у наукових фахових виданнях (з яких 4 публікації – у виданнях, внесених до реєстру міжнародних наукометричних баз, 1 стаття – в електронному фаховому виданні), 1 публікація – у періодичному науковому виданні іншої держави (Литва), 1 розділ у колективній монографії, 1 публікація – в іншому виданні, 13 тез доповідей за матеріалами міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 215 сторінок. Основний текст роботи викладений на 176 сторінках. Дисертація містить 22 таблиці, 17 рисунків та 10 додатків на 16 сторінках. Список використаних джерел налічує 239 найменувань на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-концептуальні основи бюджетного контролю**» розкрито природу бюджетного контролю та його роль у забезпеченні ефективного формування та використання коштів державного і місцевих бюджетів, визначено місце бюджетного контролю в системі державного фінансового контролю та систематизовано суб'єкти бюджетного контролю на кожній стадії бюджетного процесу.

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних науковців показав наявність різноманітних визначень поняття бюджетного контролю і дав можливість виокремити три теоретико-методологічних підходи щодо трактування його сутності. Перший представлений працями вчених, які визначають бюджетний контроль як різновид державного фінансового контролю. При цьому бюджетний контроль трактується як діяльність контролюючих органів з приводу належного формування надходжень бюджетів та ефективного їх використання. Згідно з другим підходом, бюджетний контроль ототожнюється з контрольною функцією бюджету. Відповідно до третього підходу бюджетний контроль визначається як система заходів органів державної влади та органів місцевого самоврядування з приводу дотримання бюджетної дисципліни в процесі формування, розподілу та використання грошових коштів держави. Головною метою бюджетного контролю є забезпечення законності бюджетної діяльності, тобто контроль за дотриманням бюджетного законодавства всіма учасниками бюджетних відносин.

Дослідження теоретичних засад бюджетного контролю дало змогу удосконалити його визначення, в якому акцентується увага на призначенні бюджетного контролю як ціленаправленому комплексі заходів органів державної влади та місцевого самоврядування щодо виявлення порушень бюджетного законодавства, з'ясування причин і запобігання таким порушенням у майбутньому.

На основі критичного аналізу теоретичних підходів до структуризації системи бюджетного контролю з урахуванням національних особливостей запропоновано власне бачення її структуроутворюючих елементів як сукупності: суб'єктів, які здійснюють бюджетний контроль; об'єктів, які підлягають бюджетному контролю; методів і форм реалізації бюджетного контролю, які використовують у своїй діяльності контролюючі органи; принципів бюджетного контролю, дотримання яких сприятиме ефективному функціонуванню бюджетного контролю (рис. 1).

Доцільно визнано наукове обґрунтування розмежування контрольних повноважень суб'єктів бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування. Забезпечення оптимальності та ефективності у сфері розподілу таких повноважень доцільно базувати на принципах незалежності, неупередженості, продуктивності та превентивності, відповідно до яких органи бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування несуть відповідальність за формування і використання бюджетних ресурсів. Важливим є розроблення дієвих підходів щодо розширення контрольних повноважень органів місцевого самоврядування не лише при використанні бюджетних коштів, а й у процесі формування бюджетних ресурсів на рівні місцевого самоврядування.

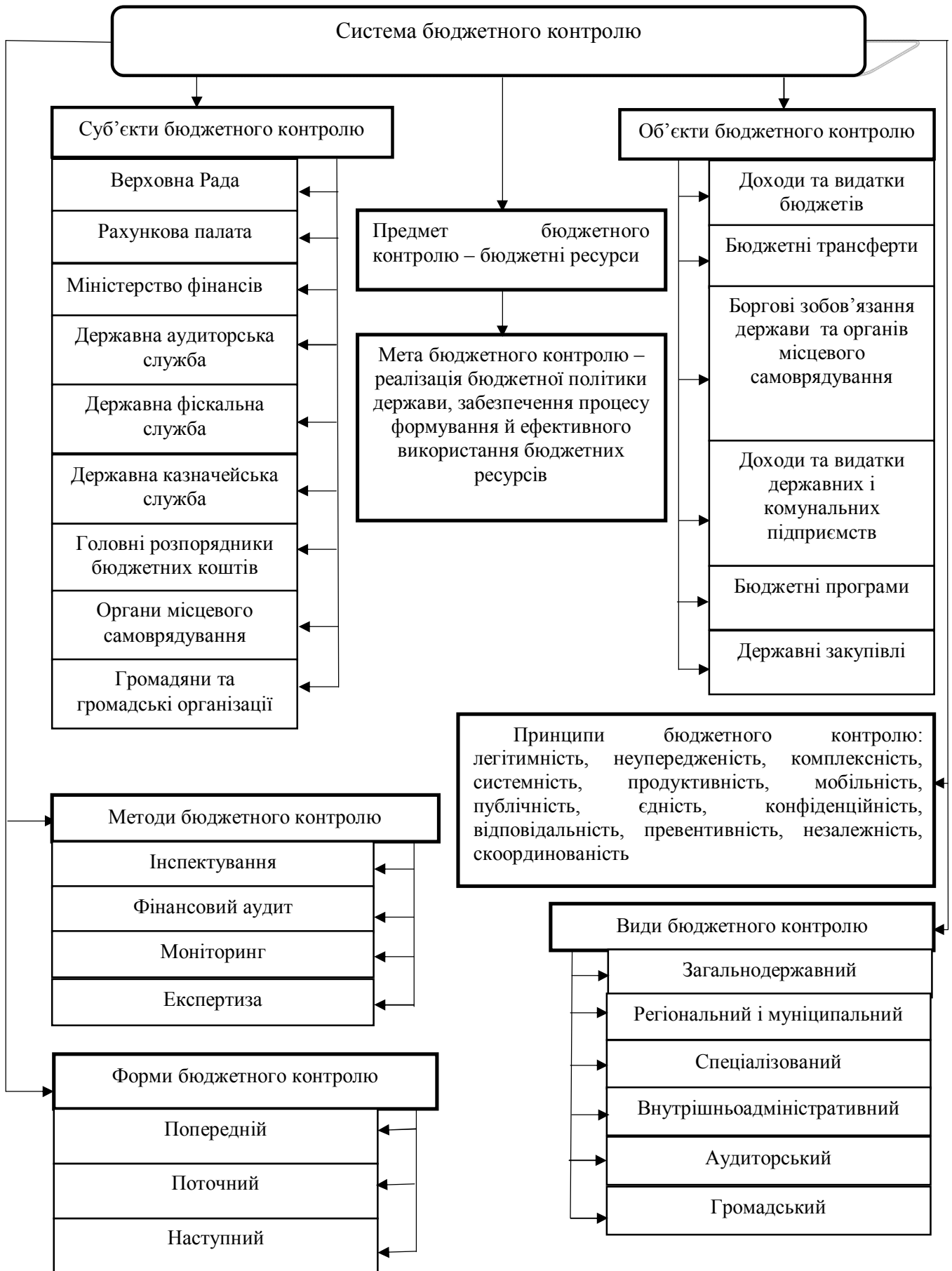

Рис. 1. Система бюджетного контролю в Україні

Аналіз існуючих завдань і повноважень суб'єктів бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування виявив, що необхідність реформування бюджетного контролю насамперед пояснюється тим, що не досить чітко визначено місце і роль кожного контролюючого органу в загальній системі бюджетного контролю та відсутнє чітке розмежування сфер їхньої діяльності.

Констатовано, що впродовж останніх років в Україні реалізовано низку заходів, спрямованих на удосконалення системи бюджетного контролю. Водночас процеси економічних трансформацій засвідчують необхідність формування сучасних механізмів бюджетного контролю і його інституцій. Визначено, що громадський контроль характеризує реальний стан та дає оцінку дій усіх учасників бюджетного процесу і органів бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування та є ефективним інституційним елементом системи бюджетного контролю, спрямованим на забезпечення інтеграції країни у світовий економічний простір.

У другому розділі «**Практика та проблематика здійснення бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування України**» проведено аналіз функціонування бюджетного контролю у бюджетному процесі на рівні місцевого самоврядування, виявлено фактори, що призвели до негативних тенденцій у здійсненні бюджетного контролю, та досліджено причинно-наслідкові зв'язки між ефективністю бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування та чинниками, які впливають на неї.

Аналіз проведення бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування Державною аудиторською службою України (ДАСУ) показав, що частка виявлених бюджетних порушень щодо фактичних видатків місцевих бюджетів у 2011–2016 рр. становила в середньому менше 1% (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка частки фінансових порушень використання коштів місцевих бюджетів України у 2011–2016 рр.*

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Видатки місцевих бюджетів, млн. грн.	178070,5	221232,8	218236,1	223496,7	276925,2	350413,2
Фінансові порушення, що призвели до втрат бюджетних ресурсів, млн. грн.	1228,8	524,7	936,8	567,4	730,8	512,7
Виявлені фінансові порушення у % до фактичних видатків місцевих бюджетів	0,7	0,2	0,4	0,2	0,3	0,1

* Розраховано за даними Державної аудиторської служби України.

Порівняння структури загальної суми виявлених порушень щодо втрат фінансових ресурсів із порушеннями у використанні коштів місцевих бюджетів (табл. 2) дало можливість визначити, що загалом переважають порушення з недоотримання фінансових ресурсів та незаконного їх використання:

– найбільша частка недоотриманих фінансових ресурсів місцевих бюджетів була у 2015 р. (55,4%), що на 18,2% більше, ніж у 2016 р.;

– незаконні витрати фінансових ресурсів у 2011 р. становили 37,5% щодо загальних порушень, проте у 2012–2014 рр. їх частка зросла і в середньому становила 53,7%, але у 2015 р. знову знизилася до 37,9%. У 2016 р. частка незаконних витрат фінансових ресурсів знову зросла і досягла 53,5%;

– частка нецільових витрат фінансових ресурсів на рівні місцевого самоврядування у 2011–2016 рр. коливалася від 11,5% до 9,1%, тобто їх динаміка залишалася стабільною;

– недостачі фінансових ресурсів на рівні місцевих бюджетів протягом досліджуваного періоду були незначними і становили в середньому 0,1–0,2%.

Таблиця 2

Динаміка структури виявлених порушень у використанні коштів місцевих бюджетів України за 2011–2016 рр.*

Роки	Недоотриманні фін. ресурси		Незаконні витрати		Нецільові витрати		Недостачі		Всього	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2011	625,66	50,9	460,66	37,5	142,01	11,5	0,458	0,1	1228,79	100
2012	167,95	32,0	293,28	55,8	63,34	12,1	0,145	0,1	524,72	100
2013	363,84	38,8	466,69	49,8	106,21	11,3	0,099	0,1	936,84	100
2014	190,16	33,5	315,17	55,5	62,11	10,9	0,037	0,1	567,39	100
2015	404,80	55,4	277,02	37,9	47,66	6,5	1,320	0,2	730,80	100
2016	190,50	37,2	274,46	53,5	46,42	9,1	1,280	0,2	512,66	100

* Розраховано за даними Державної аудиторської служби України.

У результаті дослідження встановлено, що найбільш поширеними є: порушення вимог Бюджетного кодексу України щодо цільового використання бюджетних коштів, взяття до сплати зобов'язань понад затверджені обсяги; зайве витрачання бюджетних коштів унаслідок оплати завищених обсягів та вартості виконаних робіт і наданих послуг; незаконна передача державного та комунального майна суб'єктам недержавної форми власності; порушення встановлених вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання місцевих бюджетів; здійснення видатків на утримання бюджетної установи з різних бюджетів усупереч законодавству.

З метою покращення управління бюджетними коштами на рівні місцевого самоврядування органами ДАСУ проводиться державний фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів. У 2013 р. надано 2397 пропозицій за результатами аудиту виконання місцевих бюджетів, 1849 пропозицій враховано і лише 732 управлінських рішень прийнято. У 2014–2015 рр. у ДАСУ почали розраховувати економічний ефект від впровадження пропозицій за результатами аудиту виконання місцевих бюджетів, який відповідно становив 47,4 млн. грн. та 49,9 млн. грн. Зростання економічного ефекту за результатами аудиту виконання місцевих бюджетів свідчить про підвищення результативності бюджетного контролю місцевих бюджетів. Однак з 2016 р. був припинений такий розрахунок економічного ефекту (табл. 3).

**Результати аудиту виконання місцевих бюджетів, проведеного
Державною аудиторською службою України у 2011–2016 рр.***

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Аудит виконання місцевих бюджетів (к-сть)	141	83	119	71	42	36
Надання пропозицій за результатами аудиту місцевих бюджетів (к-сть)	3068	1372	2397	–	1487	1245
Врачування пропозицій за результатами аудиту виконання місцевих бюджетів (к-сть)	3195	1491	1849	–	1177	1161
Прийняття управлінських рішень за результатами аудиту виконання місцевих бюджетів (к-сть)	1280	677	732	–	343	272
Економічний ефект від впровадження пропозицій за результатами аудиту виконання місцевих бюджетів, тис. грн.	–	–	–	47433,6	49935,1	–

* Розраховано за даними Державної аудиторської служби України.

Проаналізувавши здійснення державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів, визначено проблеми, які перешкоджають його ефективному функціонуванню на рівні місцевого самоврядування, а саме: невизначеність місця державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів у системі бюджетного контролю; слабе інформаційне та програмне забезпечення аудиторського процесу; невизначеність кола користувачів інформації, отриманої у результаті державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів; ігнорування керівниками підконтрольних об'єктів пропозицій та рекомендацій фахівців щодо уникнення бюджетних порушень у майбутніх періодах.

У дисертаційній роботі запропоновано критерії та показники оцінки ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування, а саме: критерій охоплення (показник охоплення), критерій продуктивності (показник незаконних, нецільових витрат та недостач; показник відшкодування виявлених бюджетних порушень), критерій дієвості (показник недоотримання бюджетних ресурсів; показник взаємодії з правоохоронними органами). Для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ефективністю бюджетного контролю та низкою чинників, що впливають на неї, побудовано та проаналізовано економетричні моделі для кожного із запропонованих показників.

Показник охоплення описується економетричним рівнянням:

$$Y_{\text{охоплення}} = 0,000007x - 0,2245; \quad R^2 = 0,78, \quad (1)$$

де x – обсяг охоплених контролем бюджетних ресурсів, млн. грн.

При збільшенні обсягів охоплених контролем коштів місцевих бюджетів на 10000 млн. грн. ефективність показника охоплення збільшиться на 7%.

Показник незаконних, нецільових витрат та недостач:

$$Y_{\text{незак. нецїл. вит. та недос.}} = 0,464 + 0,003x_1 - 0,003x_2 - 0,17x_3; \quad (2)$$

де x_1 – незаконні витрати, млн. грн.; x_2 – нецільові витрати, млн. грн.;

$$x_3 - \text{недостачі, млн. грн.} \quad R^2 = 0,72,$$

Розраховане значення показника незаконних, нецільових витрат та недостач (Y) наближене до одиниці або перевищує її, що свідчить про ефективність бюджетного контролю за цим показником.

Показник відшкодування виявлених бюджетних порушень:

$$Y_{\text{відшк.}} = 0,374 - 0,0005x_1 + 0,0026x_2; \quad R^2 = 0,75, \quad (3)$$

де x_1 – виявлено фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових та матеріальних ресурсів, млн. грн.;

x_2 – відшкодовано втрат фінансових і матеріальних ресурсів, допущених внаслідок порушень бюджетного законодавства, млн. грн.

Розраховане значення показника незаконних, нецільових витрат та недостач (Y) наближене до одиниці або перевищує її, що свідчить про ефективність бюджетного контролю за цим показником.

Показник недоотримання бюджетних ресурсів:

$$Y_{\text{недоотр. бюдж. рес.}} = -0,0012x + 1,079; \quad R^2 = 0,83, \quad (4)$$

де x – недоотримані бюджетні ресурси, млн. грн.

При збільшенні обсягів порушень недоотриманих бюджетних коштів на 10 млн. грн. ефективність показника недоотримання бюджетних ресурсів зменшиться на 1,2%.

Показник взаємодії з правоохоронними органами:

$$Y_{\text{взаєм. з прав. орган.}} = 0,189 - 0,00004x_1 + 0,0001x_2; \quad R_{\text{множ}} = 0,81, \quad (5)$$

де x_1 – кількість переданих до правоохоронних органів матеріалів;

x_2 – кількість розпочатих досудових розслідувань за матеріалами.

Розраховане значення показника взаємодії з правоохоронними органами (Y) більше наближене до нуля, що свідчить про низьку ефективність бюджетного контролю за цим показником.

За допомогою цих моделей було встановлено причинно-наслідкові зв'язки між ефективністю бюджетного контролю та чинниками, які впливають на неї, розраховано ефективність бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування за аналізований період.

У результаті розрахунків встановлено, що ефективність бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування у 2011–2016 рр. була переважно низькою. Середнє значення ефективності показників охоплення, недоотримання бюджетних ресурсів, взаємодії з правоохоронними органами наближене до нуля, тобто ефективність бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування згідно з цими показниками знаходиться на низькому рівні.

У третьому розділі **«Перспективи розвитку бюджетного контролю в умовах реформування місцевого самоврядування»** запропоновано науково-теоретичні та методичні рекомендації щодо підвищення ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування з урахуванням передового зарубіжного досвіду.

Визначено напрями поліпшення координації діяльності органів бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування. Акцентовано, що заходи з координації та взаємодії необхідно здійснювати на всіх стадіях контрольної роботи, а саме при: складанні плану, виборі тематики і переліку підконтрольних об'єктів; проведенні комплексних ревізій та перевірок державних закупівель із залученням представників різних контролюючих органів; залученні до інспектування спеціалістів вузької спеціалізації; переданні матеріалів контрольних заходів до правоохоронних органів для вжиття заходів щодо усунення і запобігання порушенням.

Обґрунтовано об'єктивну необхідність запровадження у вітчизняну практику новітньої бази даних «Блокчейн», яка унеможливить застосування корупційних схем у використанні коштів місцевих бюджетів. Зазначена база даних передбачає: реєстрацію усіх угод та договорів щодо виконання місцевих бюджетів в електронному режимі; відкритий доступ до них усім бажаючим; високий ступінь захисту даних.

У сучасних умовах реформування місцевого самоврядування України посилюється необхідність у розширенні контрольних повноважень розпорядників бюджетних коштів. У зв'язку з цим запропоновано законодавчо закріпити за розпорядниками бюджетних коштів здійснення внутрішнього бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування.

Аргументовано необхідність удосконалення системи бюджетного контролю, зокрема щодо виокремлення таких суб'єктів бюджетного контролю: головні розпорядники бюджетних коштів, органи місцевого самоврядування та громадські організації; підвищення рівня їх відповідальності та розширення повноважень, що сприятиме налагодженню взаємовідносин між елементами такої системи. Акцентовано, що вирішення визначених завдань залежить від вибору і реалізації форм та методів здійснення бюджетного контролю.

Систематизація європейського досвіду реалізації бюджетного контролю в умовах реформ місцевого самоврядування дала змогу обґрунтувати напрями реформування вітчизняної системи бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування: поширення практики застосування аудиту виконання місцевих бюджетів у діяльності Державної аудиторської служби України; забезпечення проведення розпорядниками бюджетних коштів внутрішнього бюджетного аудиту при здійсненні ними бюджетного контролю на рівні місцевого

самоврядування; надання повноважень на здійснення незалежних аудитів та експертиз приватним аудиторським фірмам.

У дисертаційній роботі запропоновано обґрунтувати шляхи підвищення ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування за допомогою застосування спеціальних мультиплікаторів показників зростання ефективності бюджетного контролю відповідно до кожного окремого показника ефективності. Використання мультиплікаторів показників ефективності бюджетного контролю дозволить здійснити прогноз на майбутні періоди, а саме: як зміниться ефективність бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування при зміні кожного окремо взятого показника розрахунку її ефективності.

З огляду на наявність проблем функціонування бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування зазначено про необхідність удосконалення системи бюджетного контролю шляхом здійснення громадського нагляду і контролю за процесом формування та виконання місцевих бюджетів.

У роботі запропоновано комплекс заходів щодо підвищення ефективності бюджетного контролю в умовах реформування місцевого самоврядування України: надання Рахунковій палаті повноважень щодо здійснення бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування; розробка теоретичних і практичних засад функціонування аудиту виконання місцевих бюджетів згідно з міжнародними стандартами; регламентація процедур аудиту виконання місцевих бюджетів в одному законодавчому акті; визначення відповідальності суб'єктів господарювання за недотримання законодавства з питань бюджетного контролю; окреслення форм (попередній, поточний, наступний) і методів (моніторинг, експертиза) координації та взаємодії контролюючих органів з правоохоронними органами на рівні місцевого самоврядування; здійснення громадського нагляду і контролю за формуванням та виконанням місцевих бюджетів; формування єдиного реєстру порушників бюджетного законодавства з доступом до нього громадських активістів та громадських рад; забезпечення прозорості бюджетного процесу на рівні місцевого самоврядування та відкритості інформації щодо формування і виконання місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретико-концептуальних засад бюджетного контролю та окресленні практичних рекомендацій щодо перспектив його розвитку в умовах реформування місцевого самоврядування в Україні.

Результати дослідження характеризуються науковою новизною і представлені такими висновками:

1. Бюджетний контроль у загальній системі державного фінансового контролю є вагомим напрямом реалізації бюджетної політики держави. З метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів важливим є обґрунтування наукових підходів щодо визначення його сутності з урахуванням

інституційних змін фінансового механізму економічного зростання, сучасних трансформаційних перетворень. Встановлено, що бюджетний контроль доцільно розглядати як комплекс заходів органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на забезпечення законності дій усіх учасників бюджетного процесу при складанні, розгляді, затвердженні, внесенні змін, виконанні бюджетів, а також звітуванні про їх виконання з використанням особливих форм і методів контрольної діяльності.

2. На основі проведеного аналізу теоретико-концептуальних засад функціонування бюджетного контролю встановлено, що ефективна система бюджетного контролю має: 1) повною мірою відповідати тим цілям і завданням, для досягнення яких вона сформована; 2) забезпечувати координацію дій усіх суб'єктів бюджетного контролю. З огляду на зазначене важливим є вдосконалення класифікації основних видів бюджетного контролю в частині виокремлення таких ознак: за характером відносин, прав та завдань, які виконують контролюючі органи (загальнодержавний, регіональний, муніципальний, спеціалізований, внутрішньо адміністративний, аудиторський, громадський); за цільовою спрямованістю (стратегічний, тактичний та оперативний), що дає можливість позиціонувати бюджетний контроль як багатокритеріальне і багаторівневе явище. Доповнено перелік функцій бюджетного контролю фіскальною та роз'яснювально-виховною, які повніше розкривають зміст бюджетного контролю.

3. Бюджетний контроль на рівні місцевого самоврядування слід розглядати як перевірку фактичного стану справ щодо законного формування й ефективного використання коштів місцевих бюджетів, коштів комунальних підприємств та інших активів органів місцевого самоврядування, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності з метою забезпечення бюджетної дисципліни на всіх стадіях бюджетного процесу на рівні місцевого самоврядування. Зазначені аргументи засвідчили дуальність економічної природи бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування (одночасно застосовується до об'єктів та суб'єктів бюджетного контролю). Це дало змогу систематизувати суб'єкти бюджетного контролю на кожній стадії бюджетного процесу щодо місцевих бюджетів, що сприятиме покращенню організації бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування.

4. Аналіз функціонування бюджетного контролю в процесі складання, розгляду та прийняття рішень про місцеві бюджети дав можливість виявити диспропорції фактичних і прогнозних бюджетних показників, які щорічно виникають при плануванні доходів та видатків між Міністерством фінансів України і місцевими фінансовими органами. Це спричинює невідповідність бюджетних показників, викривлення бюджетної звітності та зумовлює потребу в удосконаленні діючої методики розрахунку таких показників. У контексті цього запропоновано використовувати єдиний механізм прогнозування бюджетних показників у процесі планування та прогнозування місцевих бюджетів.

5. Дослідження стану проведення бюджетного контролю при виконанні та звітуванні про виконання місцевих бюджетів дозволило виокремлено негативні

чинники, що впливають на його реалізацію: некоординована співпраця органів бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування; дублювання функцій різних контролюючих органів; часткове дотримання таких принципів організації бюджетного контролю, як законність і превентивність; відсутність чітких механізмів відшкодування бюджетних коштів, у використанні яких допущено бюджетні порушення; відсутність мотивації у фінансових інспекторів для з'ясування причин виникнення бюджетних правопорушень; переважне спрямування діяльності працівників контролюючих органів на виявлення та покарання винних осіб, а не на запобігання зловживанням.

6. З метою оцінки ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування запропоновано власні критерії оцінювання та показники оцінки: критерій охоплення (показник охоплення), критерій продуктивності (показник незаконних, нецільових витрат та недостач; показник відшкодування виявлених бюджетних порушень), критерій дієвості (показник недоотримання бюджетних ресурсів; показник взаємодії з правоохоронними органами). За запропонованими показниками розраховано рівень ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування.

7. Зазначено основні напрями підвищення ефективності функціонування бюджетного контролю в умовах реформування місцевого самоврядування з урахуванням передового зарубіжного досвіду: формування керівного складу контролюючих органів за активної участі опозиційних партій і депутатських блоків; проведення незалежних аудитів та експертиз; формування горизонтальної системи бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування; застосування керівниками органів місцевого самоврядування внутрішнього бюджетного контролю в процесі формування і використання коштів місцевих бюджетів та оприлюднення його результатів у місцевих ЗМІ; обов'язковість проведення громадських слухань органами місцевого самоврядування в процесі формування проектів місцевих бюджетів.

8. Подальше удосконалення системи бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів та соціально-економічного розвитку країни загалом. Реалізація аудиту виконання місцевих бюджетів має здійснюватися відповідно до пріоритетів розвитку системи бюджетного контролю з дотриманням принципів системності, прозорості, гласності та відповідальності органів бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування. Доцільним є використання відповідних критеріїв оцінки дієвості контролюючих органів з метою забезпечення належного рівня обґрунтованості підходів до формування та функціонування системи бюджетного контролю в умовах реформування місцевого самоврядування.

Основні результати дослідження впроваджені у практичну діяльність Управління Західного офісу Держаудитслужби в Тернопільській області, Головного управління Державної казначейської служби України у Хмельницькій області, Тернопільської обласної державної адміністрації та в навчальний процес Тернопільського національного економічного університету.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Вацлавський О. І. Теоретичний підхід визначення змісту бюджетного контролю. Ефективна економіка. 2016. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=3&y=2016> (0,53 друк. арк.).
2. Вацлавський О. І. Питання вдосконалення державного фінансового аудиту в Україні. Наука молода. 2016. № 24. С. 41–47 (0,59 друк. арк.).
3. Вацлавський О. І. Роль громадського фінансового контролю в процесі формування та виконання місцевих бюджетів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 10. С. 77–81 (0,55 друк. арк.).
4. Vatslavskiy O. I. Question of improvement budget control at the local level. Baltic Journal of Economic Studies. 2016. Vol. 2. No. 5. November. Riga: Izdevnieciba «Baltiga Publishing», 2016. P. 35–40 (0,64, друк. арк.).
5. Вацлавський О. І. Аналіз функціонування бюджетного контролю на місцевому рівні. Вісник Одеського національного університету. 2017. Вип. 4 (57). С. 101–106 (0,58 друк. арк.).
6. Вацлавський О. І. Оцінка ефективності бюджетного контролю в Україні. Світ фінансів. 2017. № 2. С. 42–53 (0,75 друк. арк.).
7. Вацлавський О. І. Перспективи запровадження зарубіжного досвіду бюджетного контролю в контексті євроінтеграції України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 24. С. 62–64 (0,45 друк. арк.).
8. Vatslavskiy O. I. Budget control during drafting local budgets. Economic and social development of Ukraine in XXI century: national vision and globalization challenges: collection of scientific articles. 2017. No. 1. P. 134–135 (0,26 друк. арк.).
9. Вацлавський О. І. Особливості здійснення аудиторського та громадського контролю на місцевому рівні. Формування фінансового механізму сталого розвитку України : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. П. Кириленко та д-ра екон. наук, доц. О. І. Тулай. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. С. 148–157 (0,70 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Вацлавський О. І. Концептуальні основи державного фінансового аудиту в Україні. Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: зб. тез наук. доп. за матеріалами XI Всеукр. наук. конф. студ. та молодих вчен. (м. Донецьк, 13 квітня 2011 р.). Донецьк: ДонНУ, 2011. С. 153–155 (0,06 друк. арк.).
11. Вацлавський О. І. Основні напрямки реформування податкової системи України. Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми: зб. тез наук. доп. за матеріалами X Ювілейної наук.-прак. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 10 червня 2011 р.). 2011. С. 90–92 (0,15 друк. арк.).

12. Вацлавський О. І. Шляхи удосконалення державного фінансового контролю в Україні. Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки: матеріали IV Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Тернопіль, 11–12 травня 2011 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2011. С. 203–204 (0,06 друк. арк.).

13. Вацлавський О. І. Основні напрямки реформування системи державного фінансового контролю в Україні. Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємство, стале економічне зростання: зб. тез наук. доп. за матеріалами XII Міжнар. наук.-прак. конф. студ. та молодих вчен. (м. Донецьк, 6–7 березня 2011 р.). Донецьк: ДонНУ, 2011. С. 122–123 (0,06 друк. арк.).

14. Вацлавський О. І. Питання вдосконалення діяльності державної фінансової інспекції України. Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України: матеріали Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Ірпінь, 22 травня 2015 р.). Ірпінь: КУДПСУ, 2015. С. 68–71 (0,18 друк. арк.).

15. Вацлавський О. І. Шляхи удосконалення бюджетного контролю в Україні. Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: зб. тез наук. доп. за матеріалами III Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Кременчук, 23 листопада 2015 р.). Кременчук. 2015. С. 20–21 (0,12 друк. арк.).

16. Вацлавський О. І. Ефективність бюджетного контролю на місцевому рівні. Другі наукові читання пам'яті С. І. Юрія: зб. тез наук. доп. (м. Тернопіль, 28 листопада 2016 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2016. С. 15–19 (0,21 друк. арк.).

17. Вацлавський О. І. Імплементация зарубіжного досвіду бюджетного контролю у контексті євроінтеграції України. Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни: зб. тез наук. доп. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 8–9 квітня 2016 р.). Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2016. Ч. 2. С. 9–11 (0,21 друк. арк.).

18. Вацлавський О. І. Особливості громадського фінансового контролю на місцевому рівні. Актуальні питання, проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку країни: зб. тез наук. доп. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 25–26 листопада 2016 р.). Одеса: ЦЕДР, 2016. Ч. II. С. 60–63 (0,24 друк. арк.).

19. Вацлавський О. І. Питання вдосконалення контролю господарської діяльності бюджетних установ. Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації: зб. тез наук. доп. за матеріалами XIII Міжнар. наук.-прак. конф. молодих вчен. (м. Тернопіль, 24–25 березня 2016 р.). Тернопіль: Вектор, 2016. С. 105–106 (0,16 друк. арк.).

20. Вацлавський О. І. Проблеми та напрямки розвитку державного фінансового аудиту в Україні. Економічні проблеми сучасності та стратегії інноваційного розвитку економіки: матеріали доп. Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Львів, 18–19 березня 2016 р.). Львів: ЛЕФ, 2016. Ч. 2. С. 52–54 (0,18 друк. арк.).

21. Вацлавський О. І. Теоретичні основи трактування сутності бюджетного контролю. Глобалізаційні процеси в розвитку національних економік: матеріали

Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 31 березня 2016 р.). Тернопіль: Крок, 2016. С. 218–221 (0,17 друк. арк.).

22. Вацлавський О. І. Аналіз функціонування бюджетного контролю при складанні проектів місцевих бюджетів. Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 27 квітня 2017 р.). Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2017. С. 87–90 (0,23 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Вацлавський О. І. Бюджетний контроль в умовах реформування місцевого самоврядування України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2018.

У дисертаційній роботі здійснено науково-теоретичне обґрунтування, проведено оцінювання та запропоновано напрями здійснення бюджетного контролю в умовах реформування місцевого самоврядування. Узагальнено й уточнено підходи до визначення сутності бюджетного контролю, обґрунтовано методи та форми реалізації бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування.

Проведено аналіз функціонування бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування, визначено чинники, які призвели до негативних тенденцій функціонування бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування та здійснено оцінку ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування в Україні.

Вивчено європейський досвід функціонування бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування і запропоновано можливі шляхи його імплементації в Україні. Апробовано економіко-математичні моделі та методи факторного аналізу, за допомогою яких розраховано рівень ефективності бюджетного контролю на рівні місцевого самоврядування.

Ключові слова: бюджетний контроль, державний фінансовий контроль, місцеві бюджети, ефективність бюджетного контролю, бюджетне правопорушення.

АННОТАЦИЯ

Вацлавский О. И. Бюджетный контроль в условиях реформирования местного самоуправления Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Тернопольский национальный экономический университет. – Тернополь, 2018.

В диссертационной работе реализовано научно-теоретическое обоснование, проведена оценка и предложены направления реализации бюджетного контроля в условиях реформирования местного самоуправления. Обобщены и уточнены

подходы к определению сущности бюджетного контроля, обоснованы методы и формы реализации бюджетного контроля на уровне местного самоуправления.

Проведен анализ функционирования бюджетного контроля на уровне местного самоуправления, определены факторы, которые привели к негативным тенденциям функционирования бюджетного контроля на уровне местного самоуправления и осуществлена оценка эффективности бюджетного контроля на уровне местного самоуправления в Украине.

Изучен европейский опыт функционирования бюджетного контроля на уровне местного самоуправления и предложены возможные пути его имплементации в Украине. Апробированы экономико-математические модели и методы факторного анализа, с помощью которых рассчитана эффективность бюджетного контроля на уровне местного самоуправления.

Ключевые слова: бюджетный контроль, государственный финансовый контроль, местные бюджеты, эффективность бюджетного контроля, бюджетное правонарушение.

ANNOTATION

Vatslavskiy O. I. Budget control in the context of reforming the local self-government of Ukraine. – The manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – Ternopil National Economic University. – Ternopil, 2018.

The dissertation offers the scientific and theoretical substantiation, the evaluation and the directions of implementation of budget control in the conditions of local self-government reform. The approaches to the definition of the essence of budget control are generalized and refined, methods and forms of implementation of budgetary control at the level of local self-government are substantiated. The paper characterizes main functions of budget control, which are: normative, managerial, analytical, coordinating, preventive, informational, mobilizing and predictive, and substantiates that the above-mentioned functions do not adequately cover the essence of budgetary control, and for its full disclosure two more functions should be distinguished: the fiscal function and the explanatory and educational function.

The analysis of the functioning of the budget control at the level of local self-government has been carried out, the factors that led to the negative tendencies of functioning of the budget control at the level of local self-government have been determined and an assessment of the effectiveness of the budget control at the level of local self-government in Ukraine has been made. The criteria and indicators for assessing the effectiveness of budget control at the level of local self-government are proposed, namely: coverage criterion (coverage rate), performance criterion (the indicator of illegal, non-targeted expenditures and shortages, the indicator of compensation for detected budget violations), efficiency criterion (indicator of lack of budget resources, indicator of interaction with law enforcement agencies). Thanks to these indicators, the level of effectiveness of fiscal control at the level of local self-government was calculated mathematically, which showed that the effectiveness of

fiscal control at the level of local self-government is low. Based on the analysis of the functioning of budgetary control at the level of local self-government, it was established that today's organization of budgetary control at the level of local self-government is unsatisfactory, due to the negative influence of significant subjective and objective factors, namely: significant role in the activity of the controlling bodies of the next control, which negatively affects the mobility of budget control and timely response to its results; incomplete implementation by the budgetary control bodies of their law-enforcement, analytical and anti-corruption functions, which provides for an inadequate level of its openness; the lack of a monolithic methodological base and technology for implementing budget control, as well as a clear scheme of reimbursement of budget funds and property, resulting in budget violations.

The European experience is studied and possible ways of its implementation in Ukraine are proposed. The most acceptable model for the organization of budgetary control at the level of local self-government is outlined, with the distinction of its institutional structure, and the creation of a unified system of classification of types, forms and methods of budget control at the level of local self-government. The economic-mathematical models and methods of factor analysis, which will help to calculate the level of efficiency of budget control at the level of local self-government, are tested. In order to increase the level of effectiveness of fiscal control at the level of local self-government, it is proposed to more actively apply public control in the process of formation and implementation of local budgets. It is active civil society that should control the budget process at the level of local self-government.

Key words: budget control, state financial control, local budgets, efficiency of budget control, budget violations.

Підписано до друку 30.05.2018 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Зам. № А023-18. Тираж 130 прим.

Видавець та виготовлювач
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль 46009
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@tneu.edu.ua